

ŞEKİL MARKALARI

Prof.Dr.Mustafa TOPALOĞLU¹²

Markalar; ticaret hayatında tacirlerin mal ve hizmetlerinin birbirinden ayırt edilmesi amacıyla kullanılan işaretlerdir. Bu anlamda marka, bir mal ve hizmeti benzer başka bir mal ve hizmetten ayıran en önemli işarettir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere markalar için iki unsur öne çıkmaktadır. Bunlar "ayırt edicilik" ve "işaret" unsurlarıdır. Nitekim bu husus 556 Sayılı Markalar Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (MarKHK)'nin 5.maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre marka, "*Marka bir teşebbüsün mal ve hizmetlerini bir başka teşebbüsün mal ve hizmetlerinden ayırt etmeyi sağlaması koşuluyla, kişi adları dahil, özellikle sözcükler, şekiller, harfler, sayılar, malların biçimi veya ambalajları gibi çizimle görüntülenebilen veya benzer biçimde ifade edilebilen, baskı yoluyla yayınlanabilen ve çoğaltılabilen her türlü işaretleri içerir.*".

Markanın tescili için kullanılacak işaretler; kişi adları, sözcükler, harf ve sayılar, renkler, resimler ve şekillerdir.

Bir malın özgün yapısından doğan şekli içeren markalar tescil edilemez. Bu anlamda marka olarak kullanılacak işaret ayırt edici olmalıdır ve kullanılan mal veya hizmeti çağrıştıracak derecede benzer olmamalıdır. Aksi halde marka olarak kullanılan işaretin ayırt edici gücü zayıflamaktadır. Böyle bir durumda markanın asli unsurlarından olan ayırt edicilik kriteri anlamını kaybetmeye başlar.

Marka olabilecek işaretler arasında olan "Şekil" unsuru; mal veya hizmete ait ambalaj, logo, grafik, arma, vs. gibi dış görünüş itibariyle ayırt edilmeyi sağlayan mal veya hizmetin dış çizgilerini ifade etmektedir. MarKHK' m.5'te şekil markaları tam anlamıyla belirtmese de, tanımdan hareket ederek işaretlerin "ayırt edicilik" özelliği mevcut olması halinde marka olarak tescil edilebileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Resimler; Şekil markaları bitki, hayvan resimleri, karikatür şeklinde de marka olarak tescil edilebilir. Örneğin Abercrombie markasında geyik şekli kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra sanat eseri niteliği taşıyan resimler veya kişilerin resimleri de marka olarak kullanılabilir. Ancak bu durumda

---

¹ Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi

² Avukat, Topaloğlu Avukatlık Bürosu, mtopaloglu1@mustafatopaloglu.av.tr

mutlaka sanat eseri sahibinin veya resim olarak markada kullanılacak kişilerin izni gerekmektedir. Aksi takdirde telif hakkına aykırılık söz konusu olur.

Logolar: Şekil markaları, kelime markalarıyla birlikte de kullanılabilir. Bu durum özellikle logolarda karşımıza çıkmaktadır. Logolar günlük hayatta kullanılan cisimlerden esinlenip oluşturulabildiği gibi tamamen soyut ve hayal ürünü olarak da tasarlanabilir. Bunlara örnek olarak Futbol takımlarındaki logolar gösterilebilir. Söz konusu logoların ayırt edici niteliğinden dolayı da bu logoların marka olarak da tescili mümkün olmaktadır. Belirtmek gerekir ki, bir teşebbüse ait mal veya hizmet; diğer teşebbüslerin mal veya hizmetlerinden ayırt etmek üzere kullanılıyor ise marka olarak, özgün ve yenilik özelliği mevcut ise tasarım olarak korunmaktadır. Bu anlamda logolar, ayırt ediciliğe sahipse marka, "yenilik" ve "orijinallik" unsurlarını içeriyorsa yani özgün bir yapıya sahip ise tasarım olarak korunmaktadır.

İki veya üç boyutlu şekiller: MarkHK' nin uygulama şeklini gösteren Yönetmeliğin 4. maddesinde şekil unsuru; "*İki boyutlu şekiller veya marka niteliği taşıyan malın kendisini göstermeyen fakat malın ambalajı olarak kullanılma niteliği taşıyan ve Kanun Hükmünde Kararname'nin diğer hükümlerine uygun üç boyutlu şekilleri*" olarak belirtilmiştir. Buna göre, üç boyutlu şekillerin de marka olarak kullanılabilmesi kabul edilmiştir. Bu suretle, önceki 551 sayılı Markalar Kanunun' da yer verilmemiş olan bu üç boyutlu işaretlerin marka olarak tescil edilmesi imkan dahiline girmiştir. Üç boyutlu herhangi bir şeklin marka olarak tescili için malın bilindik şekline eklenen figürler ve kelimeler sonucu ayırt edicilik niteliği taşıyan şekil kombinasyonun ortaya çıkması gerekir.

Üç boyutlu şekiller çoğunlukla endüstriyel tasarım olarak karşımıza çıkmaktadır. Tasarıma konu ürünler ancak ayırt edici niteliğe sahip olması şartıyla marka olarak tescil edilebilir. Söz konusu üç boyutlu şekiller hem marka olarak tescil edilerek MarkHK hükümleri uyarınca, hem de tasarım olarak EndTaskHK hükümlerinden yararlanılarak koruma altına alınabilirler. Markalar için her 10 yılda bir yenileme kaydı yapılarak süresiz şekilde koruma sağlanırken, tasarımlar için her 5 yılda bir yenileme yapılması kaydıyla toplam 25 yıllığına koruma süresi getirilmiştir.

Bunun yanı sıra, Avrupa Birliđi Hukukunda da üç boyutlu şekillerin, ürünün geleneksel ve bilindik şeklinden farklı olup ayırt edici nitelik taşıyorsa marka olarak tescilini mümkün görmüştür.

Ambalajlar: 556 Sayılı MarKHK madde 5' de belirtilen; marka olarak kullanımı mümkün olabilecek işaretlerin yanında söz konusu malların "biçimi veya ambalajları" ifadesine de yer verilmiştir.

Aynı maddenin 2. fıkrasındaki düzenlemede markanın mal veya ambalajıyla beraber tescil ettirilebildiği ancak bu tescilin marka sahibine mal veya ambalaj üzerinde inhisari bir hak sağlamadığı belirtilmiştir. Nitekim Yargıtay 11.HD. E. 1997/9672, K.1998/2127, T.24.03.1998 sayılı kararı açık bir şekilde tescil sınırını belirlemiştir. Söz konusu kararda; küresel(tombul) tüp kullanılmasının standardizasyon ve teknik zorunluluktan kaynaklandığı, küresel tipi tescil ettirilmesinin inhisari bir hak sağlamayacağına karar verilmiştir. Bu anlamda mal veya ambalajla beraber markanın tescili, tescil sahibinin sadece markasını koruma altına alabilecek, bunun haricinde tescil sahibine tescile konu ürün veya ürün ambalajı üzerinde herhangi bir koruma hakkı sağlamayacaktır.

Bunun yanı sıra; Amerikan Hukukunda "*trade dress*"(ticari form) adı ile anılan; ürünün hacmi, biçimi, dokusu ile birlikte genel görünümünün marka olarak tescil edilebileceği, görüşü mevcuttur. Örneğin "Chicago Bulls" isimli restaurantın içinde Chicago Bulls basketbol takımı oyuncularından 23 forma numaralı Michael Jordan' a ait fotoğraflar ve basket topları resimleri yer almaktadır. Bu ambians ve oluşturulan dekor "*trade dress*" olarak nitelendirilir.